

Bevarandeplan Natura 2000

(Enligt 17 § förordningen om områdesskydd 1998:1252)

Höljan, Torsby kommun, Värmlands län

Områdeskod och namn:	SE0610206 Höljan
Mittpunktskoordinat:	1317498 - 6766291
Totalareal:	41,7 ha
Totalsträcka:	20 km
Fastställd av Länsstyrelsen:	2010-05-10
Uppdaterad senast:	2010-05-10
Områdestyp:	Området är utpekade enligt Habitatdirektivet.
Ägandeförhållanden:	Privat, Bergvik Skog AB och staten genom Naturvårdsverket.

Beskrivning av området

Höljans Natura 2000-område sträcker sig från norska gränsen till Klarälven. Den har en fallhöjd på ca 200 m längs den 17 km långa sträckan från riksgränsen till sammanflödet med Hynnan strax innan Klarälven. Vattnet i älven är till största delen forsande/strömmande och brunfärgat vilket till stor del kommer från alla dikade myrområden som avvattnas som biflöden direkt ut i älven. Bottenmaterialet är övervägande grovt, dominerat av sten och block. Vattendraget är biotopvårdat maskinellt på ens träcka av ca 12 km. Största delen av Höljan är antingen kraftigt eller försiktigt påverkad av flottledsrensning. Vid gränsen mellan Norge och Sverige finns en gammal flottningsdamm. Dess

Bild 1. Höljans övre lopp.

påverkan på flödet i Höljan bedöms som ringa eftersom det är en liten damm och den största delen av tillrinningsområdet ligger nedströms dammen. Kantzonerna och omgivningarna är unga skogsbestånd 20 – 50 år gamla, bestående av gran och tall men med inslag av, klen björk och gråal som växer undanträngt närmast vattnet. Delar av vattendragets kantzoner sluttar

brant ner mot älven. Flera gamla avverkningar går ända fram till strandkanten, men några bestånd har sparats. I anslutning till Höljan finns tre skogliga nyckelbiotoper och två naturvärdesobjekt. Samtliga kan grovt betecknas som barrskogsmiljöer. Totalt har 17 rödlistade arter registrerats i de tre nyckelbiotoperna. Bitvis förekommer flackare partier som periodvis översvämmas och utvecklats till naturliga ängar. Dessa ängar i anslutning till vattendrag hålls kontinuerligt öppna på naturlig väg genom isens mekaniska störning. Marken nedströms om passagen av riksväg 62 består av sandigt-moigt material. De lägre liggande strandpartierna har här brukats under lång tid för odling och bete. Dessa marker består idag av 20 årig lövskog med inslag av gran. Den avslutande delen av Höljan har en helt annan karaktär än de uppströms liggande partierna. Fåran är bred (30-50m) vattenhastigheten är låg och bottenmaterialet finkornigt.

Bild 2. Höljans nedre lopp strax före utloppet i Klarälven.

Kantzonerna är mycket viktiga för Höljans ekologiska status och har stor påverkan på både kemiska, fysikaliska och biologiska parametrar. Därför är kantzonerna viktiga att skydda och bevara för att skapa ekologiskt funktionella kantzoner. I den pågående processen med att bilda naturreservat ligger stor fokus på att skapa bra förutsättningar för ekologiskt funktionella zoner utmed Höljan, och på så sätt bevara och utveckla Höljans biologiska värden knutna till vattenmiljön. Här förekommer värdefull bottenfauna som t.ex. *Ceratopsyche silfvenii*, *Ephemera aurivillii* och *Heptagenia dalecarlica*, samt fiskarter som harr (*Thymallus thymallus*) och lax (*Salmo salar*).

Inom vattenmyndighetens arbete med vattenförvaltning delas Höljan in i två vattenförekomster, SE 676119-132188 från Klarälven upp till Hynnän, och SE 677245-131079 från Hynnän upp till Storsvea i Norge. Båda vattenförekomsterna bedöms ha god ekologisk status enligt vattenförvaltningsförordningen (SFS 2004:660) och Naturvårdsverkets handbok för statusklassning (2007:4). Med stöd av vattenförvaltningsförordningen (SFS 2004:660) har som miljö kvalitetsnormer föreslagits att god ekologisk status ska bibehållas i båda vattenförekomsterna. Miljö kvalitetsnormerna fastställs genom beslut 22 dec. 2009.

Ingående naturtyper enligt habitatdirektivet

Habitatkod	Habitatnamn	Areal (ha)	
		Rapporterad	Nytt förslag
3210	Naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ	39,8	*
3260	Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor	3,8	41,7

*/Naturtypen 3210 utgår (felklassad efter definitionsändring) och ersätts av 3260.

Ingående arter enligt habitatdirektivet

Artkod	Artnamn
1106	Lax <i>Salmo salar</i>

Bevarandesyfte och bevarandemål

Syftet med Natura 2000-området Höljan är att bidra till att upprätthålla gynnsam bevarandestatus för den ingående naturtypen, *vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor*, och den ingående arten, *lax*, på biogeografisk nivå. För att detta Natura 2000-område ska bidra till att uppnå gynnsam bevarandestatus för listad naturtyp och art krävs att nedanstående bevarandemål uppfylls. Då bevarandemålen uppnås anses områdets utpekade naturtyp och art ha gynnsamt tillstånd.

Art/naturtyp	Bevarandemål
Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260)	<p><i>Areal</i> Naturtypen bibehålls i hela området (41,7 ha).</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i> - Bottenfaunan ska uppfylla klass 1 eller 2 enligt bedömningsgrunderna i handboken "Statusklassning för sjöar, vattendrag, kustvatten och vatten i övergångszonen" (2007:4) vid provtagningsplatserna 17BTF0246 Höljesslätten och 17BTF0245 Blessmyren. - Enligt den modifierade undersökningstypen "Biotopkartering enl. Värmlandsmodellen (2006)" ska ingen del av vattendraget klassas som kraftigt påverkat av rensning/rätning, och maximalt 10 % av vattendraget får klassas som försiktigt påverkat av rensning/rätning efter att biotopvårdade sträckor som besiktigats och godkänts av Länsstyrelsen borträknats. - Vattenlevande organismer ska ha fria vandringsvägar inom Natura 2000-området. - pH får inte understiga 6,0 vid något mättillfälle enligt kalkeffektuppföljningens handbok "Kalkning av sjöar och vattendrag" (2002:1) vid provtagningsplatserna 17STA3454 Höljan, före Kvarnbäcken och 17STA0450 Höljan, holen/stn.</p> <p><i>Typiska arter</i> - Fiskfaunan ska uppfylla VIX-klass 1 eller 2 enligt bedömningsgrunderna i handboken "Statusklassning för sjöar, vattendrag, kustvatten och vatten i övergångszonen" (2007:4) vid elfiskelokalerna Höljan, Höljenäs nedre 17ELF0138, Höljan, Mogruvan 17ELF0140, Höljan, Tennåsfallet 17ELF0142 och Höljan, Prästbrännan 17ELF0143.</p> <p><i>Övrigt</i> - God ekologisk status ska bibehållas i vattenförekomsterna SE 676119-132188 och SE 677245-131079.</p>
Lax (1106)	<p><i>Populationsutveckling</i> - Medelpopulationen av lax vid elfiskelokalerna Höljan, Höljenäs nedre 17ELF0138, Höljan, Mogruvan 17ELF0140, Höljan, Tennåsfallet 17ELF0142 och Höljan, Prästbrännan 17ELF0143 ska inte understiga, för 0+ 25 lax/100m² och för >0+ 10 lax/100m², enligt resultat efter standardiserat elfiske enligt SS-EN 1401.</p>

	<i>Livsmiljö</i> - Se mål gällande <i>Strukturer och funktioner</i> och <i>Typiska arter</i> för "Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260) ovan.
--	---

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

För att naturtypen *vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor* samt arten *lax* ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas.

3260 Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor

- Bibehållna eller förbättrade förhållanden avseende vattenföring och flödesdynamik.
- Ingen eller obetydlig påverkan av fragmentering (dämmen och andra vandringshinder), kanalisering, invallning, flottledsrensning mm.
- Fria vandringsvägar i anslutande vattensystem.
- Naturliga omgivningar med strandskog/svämskog, våtmarker och mader.
- God vattenkvalitet – i de övre delarna relativt näringsfattigt, näringsrikare i de nedre delarna. Låg grad av antropogen belastning avseende försurande ämnen, närsalter, miljögifter och partiklar (grumlande ämnen).
- Strandzon med naturliga erosions- och sedimentationsprocesser.
- Naturlig artsammansättning utan negativ inverkan av främmande arter eller fiskstammar.

1106 Lax

Laxen måste ha tillgång till outbyggda vattendrag där ut- och uppvandring inte hindras och i dessa vattendrag måste dessutom lämpliga lek- och uppväxtområden finnas. Tillräckligt god vattenkvalitet krävs beträffande pH, miljögifter och närsalter, både i vattendragen och i Väner. De unga laxarna äter snäckor, musslor, märlor och fiskrom samt insekter i vattnet och i luften. Efter att ha nått älvmynningen äter de huvudsakligen kräftdjur, men även småfisk. I Väner anses siklöja och nors vara den viktigaste födan för laxen.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Nedan anges potentiella hot mot naturtypen *vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor* samt arten *lax*.

3260 Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor

- Reglering av vattenföring, dammbyggnationer och dylikt.
- Anläggningar som blir vandringshinder eller på liknande sätt fragmenterar vattendraget.
- Ovarsamt skogsbruk i vattendragets omgivning. Kan ge ökad instrålning/temperatur, minskad tillgång på död ved respektive nedfall av organiskt material, körskador som orsakar grumling och igenslamning av bottarna.
- Kanalisering, fördjupning och invallning för att förhindra översvämningar.
- Vattenuttag under perioder med låga flöden.
- Utsättning av främmande arter.

- Vägbyggen, järnvägar och andra anläggningar i älvens närområde som kan påverka vattendragets naturvärden.
- Exploatering inom vattenområdet, t.ex. byggande av bostäder och vägar, kan leda till ökade krav på översvämningsskydd.

1106 Lax

(hotbilder utöver de som nämns för naturtyp 3260)

- Vattenkraftsutbyggnad och andra aktiviteter (t.ex. dämmen) som kan komma att försvåra/förstöra möjligheten till laxens upp- och utvandring.
- Spridning av sjukdomar
- Förstärkningsutsättningar som riskerar uppblandning av genetiskt unika, älvspecifika populationer.
- Överfiske

Bevarandeåtgärder med tidplan

Följande bestämmelser bidrar på olika sätt till att naturtypen *vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor* samt arten *lax* uppnår bevarandemålen i Höljans Natura 2000-område.

Gällande regelverk 2010

- Enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område, t.ex. en överfart i samband med skogsbruksåtgärder.
- Med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken får Skogsstyrelsen meddela de förelägganden och förbud som behövs för att miljöbalken ska efterlevas i samband med åtgärder som regleras i skogsvårdslagen, t.ex. om en åtgärd bedöms vara tillståndspliktig enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.
- Övre delen av Klarälven omfattas av skydd mot vattenkraftsutbyggnad enligt 4 kap. 6 § miljöbalken.
- Täkter är tillståndspliktiga enligt 9 kap. miljöbalken. Husbehovstäckor i eller i nära anslutning till Höljan eller biflöde till Höljan, är samrådspliktiga enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.
- Samrådsplikt enligt 12 kap. 6 § miljöbalken för verksamheter eller åtgärder som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt andra bestämmelser i miljöbalken, om de kan komma att väsentligt ändra naturmiljön.
- Strandskydd (100 meter) gäller enligt 7 kap. 13-18 §§ miljöbalken.
- För markavvattning råder tillståndsplikt enligt 11 kap. miljöbalken.
- Anmälningsplikt eller tillståndsplikt för vattenverksamhet råder enligt 11 kap. miljöbalken.
- Fiskerilagen 2 kap. 16 § innebär krav på tillstånd för utsättning av fisk.
- Bestämmelser om fisket av lax finns i föreskrift från Fiskeriverket. Denna utfärdas med stöd av förordning (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen.
- Riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, hela Natura 2000-området.

- Riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, södra delen av Natura 2000-området.
- Beslut och skötselplan till angränsande naturreservatet Höljberget. Beslutat 1996-09-24.

Höljan ingår i fiskevårdsområdesföreningen Finnskoga Norra.

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder

För att bevara naturvärdena i Höljan är det viktigt att hela vattendraget och dess närhet skyddas. Viktigt är att bevara och utveckla värdekärnor av naturskogsartad barrskog med stort lövinslag i anslutning till vattendraget, raviner och andra fuktiga miljöer. Detta kräver välplanerade aktiva åtgärder. Nedan följer exempel på åtgärder samt hänsyn som bör tas i vattendragets närhet och i vissa fall även bör tillämpas i hela tillrinningsområdet.

- På skogsmark som gränsar till älven, eller till biflöde, ska träd och buskar lämnas i den utsträckning som rekommenderas enligt Skogsstyrelsens föreskrifter (SKSFS 1993:2). Eventuell skötsel inom kantzonen bör gynna inslag av lövträd, förekomst av grova träd samt förekomst av döende och döda träd. De flesta kantzoner fungerar dock bäst om de får utvecklas fritt.
- Körning, i samband med avverkning, bör undvikas vid känsliga områden som t.ex. utströmningsområden, små kärr, sumpskogar, vattendrag och i kantzon (AR, SKSFS 1993:2).
- Avverkningsytor i vattendragets tillrinningsområde bör planeras så att ytavrinningen "filtreras" genom våtmarker eller andra fungerande ekologiska skyddszoner.
- Markbered inte i kantzonen. På längre avstånd från vatten bör markberedning ske på ett sätt som minimerar uttransport av jord- och sandmaterial som slammar igen bottarna.
- Överfarter av vattendrag som mynnar i Natura 2000-området ska undvikas. Måste överfarter anläggas så ska alternativa lösningar vara väl utredda och samrådats med Länsstyrelsen för att bästa lösningen ska uppnås.
- Om skyddsdikning måste göras i tillrinningsområdet bör diken ej nå vattendragen. Vidare bör sedimentationsbassänger anläggas.
- Virkeslagring bör inte ske i vattendragens kantzon.
- Rensning av diken, bäckar och åar undviks eller utförs med stor hänsyn enligt miljöbalkens allmänna hänsynsregler.
- Uttag för bevattning bör ej göras vid lågt vattenstånd.
- Vid eventuella vägbyggen i vattendragens kantzon bör avståndet mellan väg och vattenmiljö vara minst 30 m. Vägdiken ska inte mynna direkt i vattnet. Eventuella vägtrummor ska placeras så de inte utgör vandringshinder. Detta innebär att vägtrumorna läggs under eller i nivå med vattendragets naturliga botten. Alternativt ska valvbåge användas istället för trumma.
- Skogsmaskiner bör vara miljöanpassade med biologiskt nedbrytbara oljor. Kemikalier och oljor kan allvarligt skada livet i vatten.
- Biotopvård i form av återförande av material från flottledsrensning ska utföras. Länsstyrelsen har påbörjat arbetet med restaurering efter flottledsrensning.
- Regionalt och lokalt samarbete inom avrinningsområden för genomförande av förebyggande åtgärder och bevarande.

Förslag till skydd

De huvudsakliga hoten mot Höljans naturvärden utgörs av ovarsamt skogsbruk, vattenkraftsutnyttjande samt försurning. Utöver det finns även tidigare utförda åtgärder som hotar älvens biologiska värden, t.ex. flottledsrensningar. Även ett ovarsamt sportfiske skulle kunna påverka fiskens förutsättningar i älven. Höljans naturvärden bedöms därför vara i behov av ett starkt långsiktigt områdesskydd med plan för skötsel och restaurering. Arbetet med naturreservatsbildning har påbörjats men än så länge har inget slutgiltigt förslag beslutats. Fram till att beslut fattas bedöms tillståndsplikten enligt miljöbalken 7 kap. 28 a §, samråd enligt miljöbalken 12 kap. 6 §, samt *miljöhänsyn vid skogliga åtgärder* enligt skogsvårdslagen, vara de viktigaste åtgärderna för att bevara naturvärdena inom vattendraget och dess påverkansområde. Landområden i anslutning till vattendraget som hyser egna höga naturvärden, exempelvis nyckelbiotopskvalitet, bör säkras genom naturreservat, biotopskydd eller avtal.

Bevarandestatus idag

3260 Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor

Nationellt

Ett fåtal vattendrag i Sverige är helt opåverkade för uttag av vattenkraft. Nästan alla vattendrag är fysiskt påverkade, historiskt av flottledsrensning och idag framförallt av skogsbruk, jordbruk och annan exploatering. Vattendragen är också påverkade kemiskt och i många fall även biologiskt (främmande arter eller fiskstammar). Höga naturvärden återfinns i älv- och bäckfåror vars förutsättningar bygger på naturlighet i vattendynamiken, naturlighet i omgivningarna och god vattenkvalitet. Gynnsam bevarandestatus för naturtypen kan upprätthållas endast om bevarandeåtgärderna inbegriper angränsande strandmiljöer av betydelse för vattendraget, utökad hänsyn i tillrinningsområdet samt restaurering av särskilt värdefulla objekt.

Höljan

Höljan har trots antropogen påverkan flera naturlighetskriterier. Förekomst av öring och lax visar på ett vattendrag med höga naturvärden. Förekomsten av nyckelbiotoper och naturvärdesobjekt i älven kantzoner tillsammans med Naturreservatet Höljberget, ger vidare ett stort värde för Höljans naturvärden. I dagsläget är bevarandemålen för bottenfauna, fisk, pH samt målet för god ekologisk status uppfyllda, medan övriga mål inte är uppfyllda ännu.

1106 Lax

Nationellt

I Sverige fanns i slutet av 1990-talet knappt 40 vattendrag med årlig naturlig reproduktion av vild lax. Utsättningar av odlad lax (rom-smolt) har utförts i många vattendrag för att förstärka bestånden. Endast några få vilda laxpopulationer är helt opåverkade av förstärkningsutsättningar. Det är därför osäkert om samtliga bestånd kan sägas vara livskraftiga på längre sikt om utsättningarna skulle upphöra. Den vilda laxen är rödlistad i kategorin *sårbar* (VU).

Höljan

Beståndet i Höljan är i högsta grad beroende av förstärkningsutsättningar och transport av vandrande lax förbi kraftverksdammarna i Klarälven. Åtta definitiva vandringshinder finns i Klarälven (Edsforsen, Skoga, Krakerud, Forshult, Skymnäs, Munkfors, Dejeffors och Forshaga).

Under de senaste åren har konstaterats en ökad "naturlig" laxreproduktion i Klarälven, och andelen vild lax i Vänern stiger.

Elfiskeresultat från Höljan år 2007 visar att lax förekommer i hela vattendraget. Inga vandringshinder förekommer i Höljan på svenska sidan, men vid norska gränsen finns en mindre flottningsdamm som tillsammans med en naturlig klack på platsen utgör ett partiellt vandringshinder. Mycket talar för att den vandrande laxen har problem att hitta till Höljan från Klarälven, till följd av den omfattande regleringen och torrläggningen vid Höljes kraftverk. I dagsläget är inte bevarandemålen för lax uppfyllda vare sig för populationsstorleken, förnygringen eller för livsmiljön.

Uppföljning

För att bedöma ingående naturtypers och arters status i vattendraget krävs uppföljning av de uppsatta områdesspecifika bevarandemålen. Målen preciseras under rubriken "Bevarandesyfte och bevarandemål" tidigare i dokumentet, medan uppföljningsmetoder och intervaller beskrivs nedan. Vid uppföljning utvärderas även befintliga bevarandeåtgärder för att se om de fyller sitt syfte. Om en befintlig bevarandeåtgärd inte har avsedd effekt kommer åtgärden att justeras och bevarandeplanen uppdateras.

Arealen följs upp vart 6:e år genom GIS-analys av ortofoto.

Bottenfauna provtas vart tredje år enligt handboken "Statusklassning för sjöar, vattendrag, kustvatten och vatten i övergångszonen" (2007:4).

Rensning, rätning och kontinuitet följs upp vart 12 år enligt undersökningstypen "Biotopkartering enl. Värmlandsmodellen (2006)".

Vattenkemi följs upp 5 gånger per år enligt kalkeffektuppföljningens handbok "Kalkning av sjöar och vattendrag" (2002:1).

Fiskfaunan följs upp vart annat år enligt standardiserat elfiske SS-EN 14011.

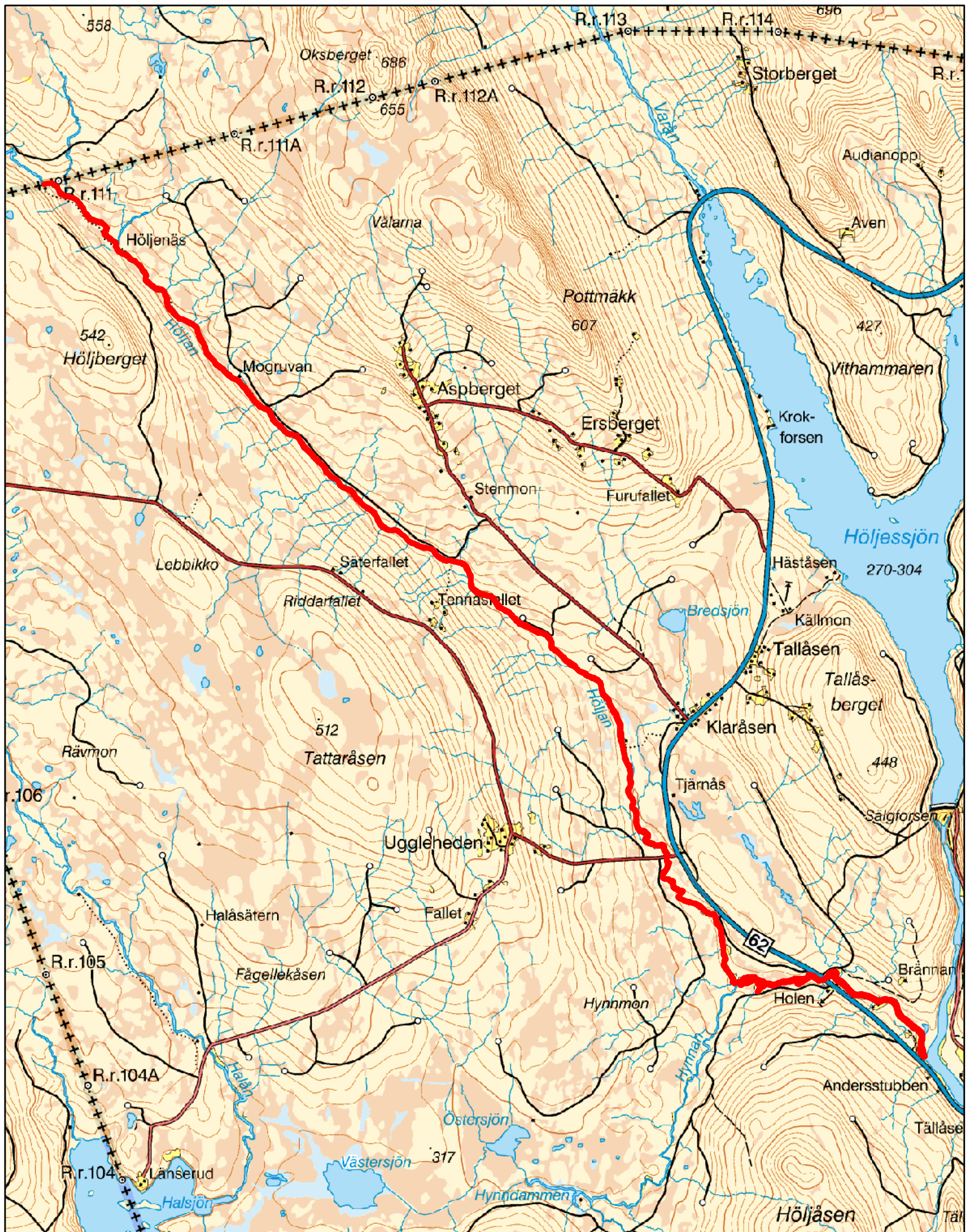
Bilaga:

1. Karta över Natura 2000-områdets avgränsning och ingående naturtypers utbredning.

Referenser

- Länsstyrelsen i Värmlands län 2006. Databasen Värdefulla sjöar och vattendrag i Värmlands län 2005.
- Länsstyrelsen i Värmlands län. 2006. Biotopkartering av värdefulla vattendrag i Värmland 2005.
- Länsstyrelsen i Värmlands län. 2007. Strategi och plan för restaurering av vattendrag i Värmlands län, Levande sjöar och vattendrag, delmål 2 (2007:21).
- Länsstyrelsen i Värmlands län. 2008. Basinventering av Natura 2000-vattendragen.
- Länsstyrelsen i Värmlands län. 2008. Kalkningsplan och kalkdatabas.
- Naturvårdsverket. 2002. Kalkning av sjöar och vattendrag. Rapport 2002:1
- Naturvårdsverket. 2003. Handledning för miljöövervakning, undersökningstyp Biotopkartering - vattendrag 2003.
- Naturvårdsverket. 2003. Natura 2000, Art- och naturtypsvisa vägledningar, naturtyp 3260 enl. version 2003-06-06 och arten lax enl. version 2003-04-16. (www.naturvardsverket.se).
- Naturvårdsverket. 2007. Statusklassning för sjöar, vattendrag, kustvatten och vatten i övergångszoner. Rapport 2007:4
- Skogsstyrelsen. 2000. Skogsbruk vid vatten. Skogsstyrelsens förlag. Jönköping.
- Skogsvårdsstyrelsen. 1996. Nyckelbiotopsinventering Slorudsälven och Östra Mangfalla-Mangälven.
- Skogsvårdsstyrelsen. 1997. Sumpskogsinventering V Granbacken.
- SS-EN 14011.2006. Vattenundersökningar – Provtagning av fisk med elektricitet. SIS (Svensk standard).

Bilaga 1. Natura 2000-området Höljans avgränsning, tillika naturtypens avgränsning.

 Natura 2000

1:70 000

